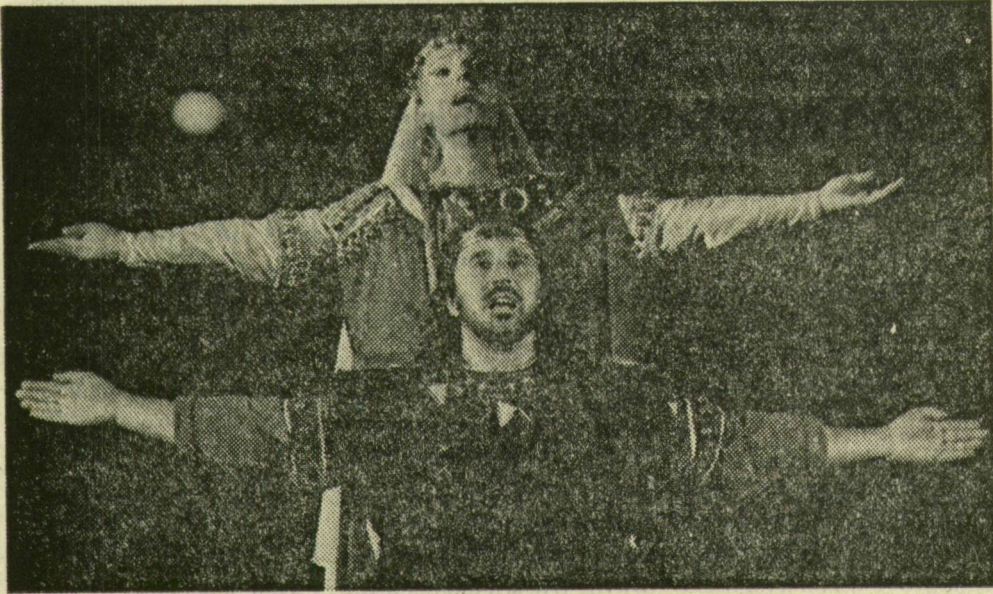

Pántlikázott gőzmozdony, avagy a nacionalizmus, mint üzlet

Vélhetően a Szabadtéri Játékok Magyar Evadáinak legfényesebb csillaga kíván lenni István király rockoperaja. Álló csillag, mely a királydombi ősbemutató óta töretlen fénnel ragyog.

No, de valóban csillagfényről van szó? Beletúrunk gyorsan a közelmúlt története közé.

Mesélik tehát, hogy a királydombi próbákat Pozsgay tündetőleg látogatta, imígyen biztosítva feltétlen támogatásáról az alkotókat és a művet, miközben egy Acél nevű úriember szokásosnál is sápadtabban és a szokásosnál is mélyebbre rágta körmeit, ha a klerikális beütésekkel is megfertőzött darabról hallott. Mesélik azt is, hogy az akkori bemutató előtt fölshízlották Bródyt, változtasson a renitens szövegeken, mert különben nem lesz előadás, mire a zenész méla undorral rántott a vállán: akkor nem lesz. Végül is eredeti formájukban maradtak a szövegek, az előadást is megtartották, melyen tizen- és huszoneves fiatalok lelkes kis csapata némi oroszellenességnek is hangot adott, amikor „Andropov, adjatok! Andropov, adjatok!” felkiáltásokkal mégiscsak változtatást eszközölt Bródy János szövegein. Az pedig már egyszemélyes élmény, hogy valamikor az évtized közepén egy kolozsvári kislány csillogó szemekkel büszkén fordította felénk a ruhászekrény rejtettebb rekeszből a rockopera dupla lemezét: „Látod, ez is megvan!”

E mendemondák esetében nem is az a fontos, igazak-e, sokkal érdekesebb ellenben, miért alakultak ki, s miféle okok éltetik őket? Mert hogy élnek ezek a történetek még most is, szájról szájra röppen a hír egykori oroszellenességről, sárba taposott nemzeti érzésekről, kulisszatitkokról.

Már most tényleg, vajon mi a siker oka? Mitől lehet István rockoperáját újra és újra elővenni, fölmelegíteni, eszményre tenni? Ennyire modern, aktuális a máról szóló mű, netán klasszikus alkotás lenne, mely létünk

egyetemes problémáit és szubsztanciáit hordozza? Ezekre a kérdéseken elmosolyodtunk. De csak egy kicsit és futólag, nem fölényesen, inkább szomorú ellenkezéssel, hiszen persze, hogy nem erről van szó, még ha Koltay rendező úr egy interjújában idézi is Novák Ferenc általa klasszikusnak tartott mondását, miszerint: „Az István, a király klaszszikus alkotás, konvertibilis mű, bármikor beváltható.” Szó se róla, be is váltják tisztességgel. Tehetik, lévén a dolog „ki van találva”, a dalok slágerekké váltak, a színpadon az élő rocklegendák mellett már a zene is előben hangzik, a darab látványos és monumentális, van görögűz, petárda, csilloghullás, száz és száz statisztizta, dirrduurr, bimbumm és a csúcsponton ott tűndöklő drága dalunk, a Himnusz. A vég például annyira boldog és felemelő, hogy a rendező a főpróbán meg is szólítja a kedves nézőket, énekeljék ők is, hogy „István a mi urunk”, dalolja is a hétezer ember könnyes szemekkel, össze-összedobanó szívekkel, totál magyaron.

Ez az, kérem szépen, amire az István „utazik”, mint mű, a régió legproblematikusabb és veszélyesebb, sokáig durván lezoritott jelensége, a nacionalizmusra tudniillik. Az rendben van, hogy a hamis kommunista jövőképpel és időszámítással szemben újat kellett állítani, ám az korántsem mindegy, hogy milyet, s főleg: hogyan. Könnyes szemekkel visszanézni Szent István tömjénfüsttől homályos államesszényére — akarjuk, nem akarjuk, afféle egyszemélyes kis lelki revízió. A múlt szép, a jelen megalázó, a jövőben nem bízhatunk. A darab azt kéri tőlünk, legyünk egy kicsit sóbólványok. Naivan eleget teszünk ennek.

Az István permanens sikerét, véleményünk szerint, egyetlen, de kétpólusú dolog magyarázza, hogy bizony készséggel és bájos természetességgel korszerűtlen tartalmában és jellegében, ugyanakkor korszerű a szó-

rakoztató ipar üzleti követelményei alapján. Épp olyan korszerűtlen, mint a tömeg (itt mindig egyszerre van szó mindenkiről!), aminek méreteinél fogva meg kíván felelni. (Jegyezzük meg, a tömeg a mindenkori legkorszerűtlenebb emberi képződmény, mert nincs igazi alternatívája). A darab patetikus, az érzéseket homogénizáló, monumentális, nincsenek ironikus és önreflexív pillanatai, a „mindenegésről” szól, mintha azt össze lehetne rakni, avagy megszólítani, kelet-európai megváltásszindróma.

Minderről talán nem is beszéltünk volna ennyit, ha nem lenne a himnuszosított vég. Ez az a momentum, amivel a darab olyan magasra helyezi a véle kapcsolatos elvárásokat, aminek egyszerűen képtelen megfelelni. A legtöbb akar lenni, a legjellemzőbb, a legnemzeti összpillanat, megáldott nosztalgia és új nemzeti értékek prezentálása. Csak-hogy a cselekmény fikciója, a történetietlen jellemábrázolások, a mű konfliktus-elemei még akkor sem predestinálják erre, ha a „rocklegendák” „hozzák is magukat”.

Nagy Ferő például profi módon, szuggesztíven játssza be a színpadot, ezúton üzen nekünk, hogy kösz' szépen, mi, újságírók is szeretjük őt. Deák Bill Gyula erőteljes, akárcsak a tisztán és pontosan éneklő Varga Miklós, sajnos Vikidál Gyula hangjában mintha mostanság kevesebb lenne az erő, bár érezzük az erőfeszítést. Kovács Kriszta meg olyan áttetsző, mint a pisztrángos hegyi patakok, Sebestyén Márta ellenben néhány zuhatagot, váratlan kanyart is mutat nekünk.

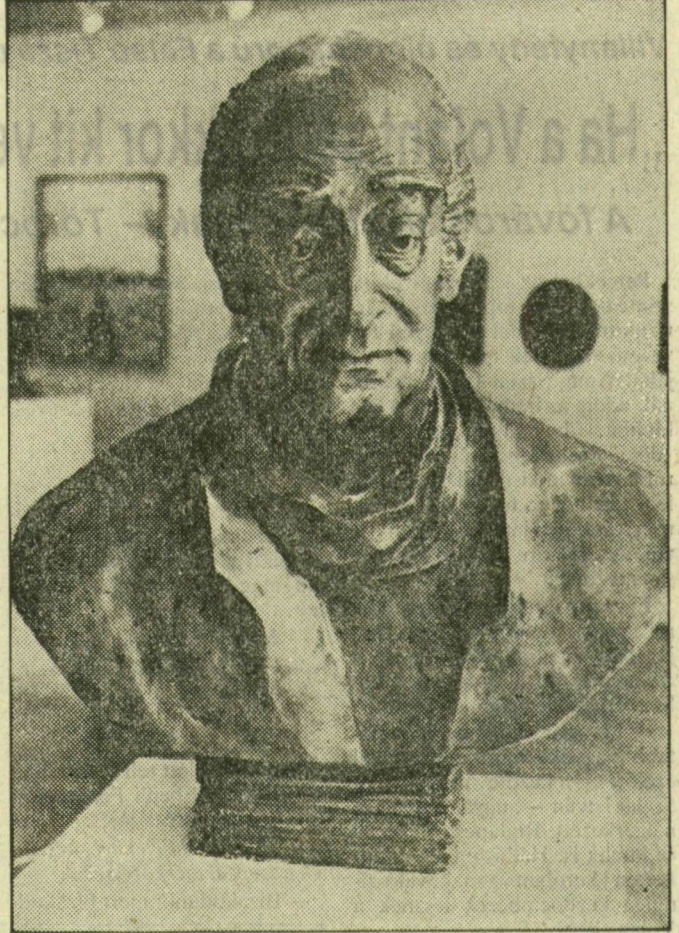
A rendezés, a díszlet és a koreográfia a régi, jól bevált utat járja, minek ahhoz tenni, ami fut magától, még ha ebben a villamosított korban afféle nemzeti pántlikákkal átkötött, muzsikáló gőzmozdonyt látunk inkább. A vonatszemafor pislogása azonban csalóka csillagfény, mert továbbra és nem marad más, csak a sötét.

Darvasi László

A professzor arcai

Magas homlok, sűrű szemöldök, kreol arc, nyúlánk testalkat. Mindig szellemes, ha kell, csevegő, ha kell, szükszavúan okos, bármely társaságot egy pillanat alatt meghódító. Ilyen volt a baráti körök Frédiye, a betegek Professzor ura: Kulka Frigyes. Ilyen volt, illetve ilyen is. Mi, szegediek legtöbbször ilyennek ismertük őt, de hogy valójában milyen lehetett ez az ember, mikor operált, mikor egy műtét után homlokát megtörölte, mikor a diagnózison töprengett, mikor tudományos értekezést írt, mikor nemzetközi konferenciákon mások előadására figyelt, azt kevesen, csak a hozzá legközelebb állók tudhatják.

A szobrász sem igen látható őt ezekben a szerepek között, így nem lehet könnyű feladat számára rendkívüli orvos-tudós személyiség lényét, lényegét megragadni, felkérésre bronzba örökíteni. Szathmáry Gyöngyi mintha a magyar panteont építené. Amellett, hogy vonzódik az emberi karakter ábrázolásához, évtizedek óta tudatosan keresi azokat a modelleket, akik a magyar kultúra, tudomány jegyzet, vagy éppen jegyzetlen, méltatlanul mellőzött képviselői. Kulka Frigyes persze az előbbiekre sorolható, hiszen ország-világszerte elismerték őt, tehetségét, tudományát. Megérdemli tehát, benne, aki az időtlen mes-

hogyan halála után nem sokkal szobrot állítsanak neki az emlékezés.

Szathmáry Gyöngyi Kulka-portréja többarcú. Egyfelől a derűs ember néz ránk a posztamensről, archaikus mosollyal szemlél bennünket, kik tovább küszködünk a földi lét apró sikereiért. Egy másik nézetből afféle sebészmaszkos reformkori gondolkodót fedezhetünk föl benne, aki az időtlen mes-

szeségbe tekint. Úgy lehet, kal szobrot állítsanak neki az emlékezés.

A szegedi képzőművészek nyári tárlatának úgy hiszem legigényesebb darabja ez a nemes, tiszta formákból felépülő szobor, melyet a fővárosi Orvos Továbbképző Egyetem Sebészeti Klinikájának épületében állítanak majd fel, emlékeztetve Kulka professzorra, aki lassan már egy éve, hogy nincs közöttünk.

Pacsika Emília

Csak egy Földünk van

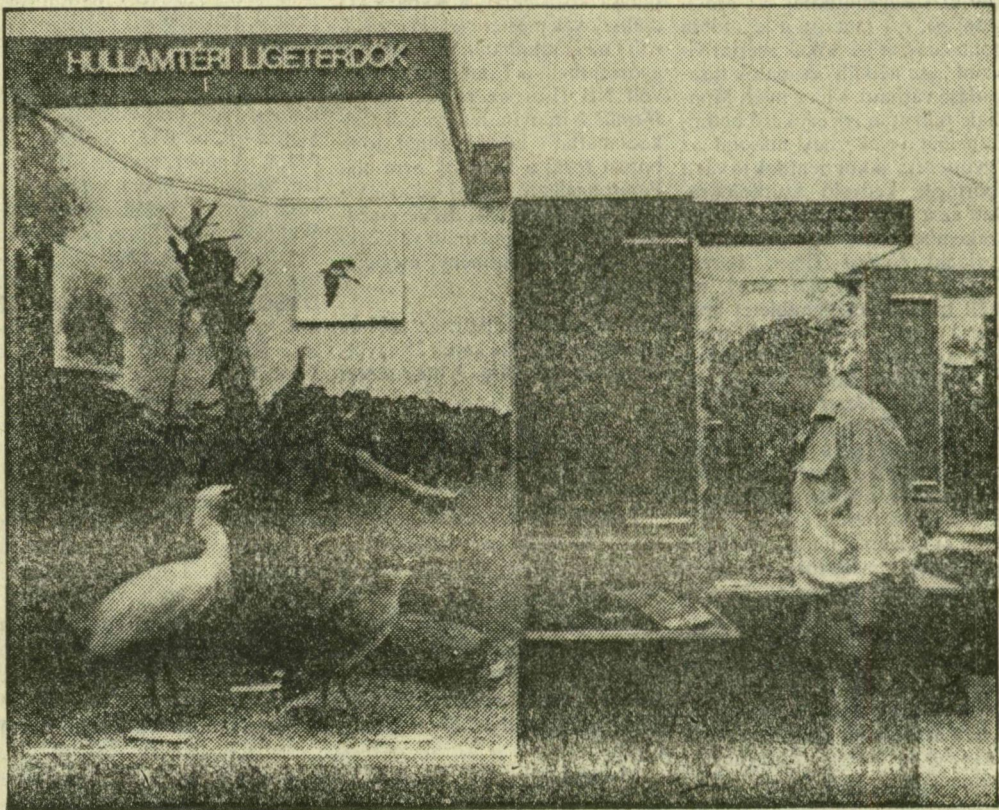
Ezzel a címmel nyílik állandó kiállítás a Móra Ferenc Múzeum felújított főépületében, melyet a nagyközönség mátló látogathat. A kiállítás mozaikszerűen végigkíséri bolygónk történetét az ősröbbanástól napjainkig. Tematikája részben az időrendet, részben — az élet kialakulásától — a mind bonyolultabb formák és szerveződések irányát követi. Így: Ásványok és kőzetek világa; a Dél-Alföld mélységi kőzetei; A víz, mint az élet alapvető közege; Hazai és kárpát-medencei ökoszisztémák; Trópusi esőerdők.

A bőséges tárgyanyag mellett fotók, videó, modellek és makettek segítik a látogatókat az eligazodásban. A kiállítás igyekszik segítséget nyújtani mindazoknak, akik meg akarják ismerni környezetüket, és tenni kívánnak valamit annak érdekében. Láthatnak itt az érdeklődők ősröbbanást maketten, forgó földgömböt időspirállal. Gyönyörű ásványokat, kőzeteket. A Dél-Alföld mélységi kőzeteit terepasztalon. Akvárium-

ban igazi halak fickádoznak, melyek Afrika, Dél- és Közép-Amerika, valamint Délkelet-Ázsia tengeri élővilágának legjellemzőbb képviselői. Gyönyörködhetnek a látogatók a vízi csigákban, kagylókban, tengeri csillagokban, megcsodálhatják a cápa-állkapcsokat.

A Dél-Alföld jellemző élőhelyeit egy jelzett dioráma mutatja be. A Kárpátok élővilágának jellemző állataival, medvével, farkassal, hiúzzal, vaddisznóval ismerkedhetnek az érdeklődők, valamint a Föld oxigénjáráinak, az esőerdők világába is bepillanthatnak. Itt él a tatu, a kolibri, a nagy sörényes hangyász, a brazil sakál. A trópusi pillangók pedig a kiállítás legszebb „ékszeri”.

A Csak egy Földünk van című kiállítás a természettudományi gyűjtemény legszebb darabjait bemutató tárlat váltja fel. A gazdag anyagot a múzeum raktáraiban feltehető gyűjteményből válogatta dr. Gaskó Béla biológus-muzeológus.

Nagy László felvétele

Látnivalók

Szörényi—Bródy: István, a király. Előadás a Dóm téren, szombaton, vasárnap és hétfőn este fél 9-kor.

A Móra Ferenc Múzeum kiállításai (Roosevelt tér 1—3.): Lucs-képgyűjtemény, Patikakiállítás, Móra-emlékszoba. Vinkler László grafikái, dr. Vinko

Percie szabadkai műgyűjtő kiállítása. „Csak egy Földünk van” — természettudományi kiállítás.

Fekete Ház (Somogyi u. 13.): Céhek, céhemlékek Csongrád megyében, Bálint Sándor-émlékkiállítás, Vihart aratva..., Buday György élete és művei.

Szegedi Vár (Móra-park): Szeged múltja, jelene, jövője...

Varga Mátyás színház-történeti kiállítása (Bécsi krt. 11/A).

Ifj. Lele József néprajzi gyűjteménye (Szeged-Tápe, Vártó u. 4.).

Kass Galéria (Vár u. 7.): Kass János grafikái, John Halas kiállítása.

Horváth Mihály utcai Képtár: Szegedi képzőművészek nyári tárlata.

JATE-aula (Dugonics téri egyetem): A szocialista irrealizmus gyöngyszemei II., avagy, talált tárgyak egy letűnt korból.

Bartók Művelődési Központ, B Galéria: Kalmár Márton szobrászművész kiállítása.

Bálint István vajdasági festőművész kiállítása az ifjúsági házban.

Fesztivál Kupa röplabdatorna, Lila iskola (szombat, vasárnap és hétfőn).

Szeged Kupa — országos tájútó verseny (vasárnap).